

ЛЕТ У НОВИ

Био је одличан ученик и гимназијалац, врстан пилот, много вољени супруг и отац... Војник од части и угледа. Имао је успешну летачку каријеру и дивну породицу. Међутим, бурних деведесетих умало да изгуби – све. На једном ратном задатку, мајор Шишић обара летелицу која је, упркос упозорењу, прешла „црвену линију“ и дубоко повредила ваздушни простор суверене земље. Од тада му све креће по злу, а хапшење на мађарској граници и суђење у Италији потврђују правило да несрећа никада не иде сама. На дугом и драматичном путу, од изрицања казне доживотног затвора до условне слободе, његова судбина је показала и лице и наличје. Трагедија се временом претворила у причу са срећним крајем, али требало је све то преживети...

Снимио Дармир БАНДА

И за њега се затварају тешка врата, уз шкрипу метала и непријатан звук браве. Тамна и уска ћелија затвора, негде у северном делу Рима. Ваљда су све исте, окренуте овако или онако, надамак „вечног града“, или у недођији. Дође му исто. Место где је човеку одузето све. Тамо горе узан отвор, у њему парченце неба подељено решеткама. Врховима прстију тражи цигарету. Вади прву и приноси је уснама. На пола пута повлачи руку наниже, враћа је у кутију коју гузва једним потезом. Баца је кроз исти онај оквир и обећава себи да више никада неће запалити.

ЖИВОТ

И погледу је ускраћена слобода. А небу?.. Је ли га оно довело у тамницу или судбина од које нико никада није побегао...

... Еееемиирееее!.. Хајде, болан, на ручак, па поитај у школу. Поваздан гледаш те авионе, како те глава не заболи? – пита дечака старија сестра дозивајући га с ограде аеродрома. А и кућа је близу, стотинак метара даље.

Село Живинице крај Тузле, раних седамдесетих.

Одликаш основне школе „Владимир Назор“, добро дете, изданак честите породице Шишић, где се родне навике и поштовање старијих заветно преноси на млађе. Тај вижљаст дечкић Емир, бистар и марљив, живео је за поглед на авионе. Сваки слободан тренутак одлазио је да их што боље види. Једна од сребрних птица на чијем је шиљатом кљуну оштра стрела, разбуктавала је његову машту. Грмљавину снажних мотора осећао је у грудима и послушкивао ноћима. Летео је у сну.

Свету електронике поклањао је доста пажње и времена. Волео га је и разумео, али то је била тек друга љубав. Још у седмом ће правити радио-предајнике, токи-воки уређаје. Завршиће курс за радио-аматере. Бриљира из математике, физике, хемије... Осми основне. Велика животна прекретница за мале људе. Сада је то важна одлука која подразумева одлазак од куће. Формулари, тестови, лекарски прегледи... Емир Шишић постаје ученик 18. класе Ваздухопловне војне гимназије „Маршал Тито“ у Мостару. Носталгију за родним Живиницама потискује поглед на чувени мост. Испод њега пенуша захуктала Неретва. Расцвале липе, опевана Емина, Алекса Шантић, Перо Зубац...

Дечак постаје младић...

■ КРОЗ ЗВУЧНИ ЗИД

Незаборавни гимназијски дани. Једрење по групама. На лаким крилима једрилице лети пут Битоља. Шум ветра и осећај слободе. Компас и палица. Ваздушне струје га пропињу међу облаке. Инструктор Киро Ангеловски, врстан педагог и сјајан летач. Најбољи се не заборављају. Другови из класе: Игор Дамјановић, Сениша Циглић, Бошко Тодоровић, Драган Вренчев, Звонимир Станковић...

Селективно летење на „утви 75“ одредиће ко може да буде пилот, а ко не. Емир ће добити високе оцене и добре препоруке. Питомац је 35. класе Ваздухопловне војне академије. Годину и по дана „суве“ теорије. Најзад је у борбеном авиону. Самостални лет на „галебу“. Дечачки сан још није јава. Она чудесна птица је „МиГ-21“, надзвучни авион великих способности, у то време узданица југословенског Ратног ваздухопловства. Свега 12 момака из класе добиће шансу да се домогну његове кабине. Међу њима и Емир.

Причаће после да се први лет одвијао филмском брзином. Огромна разлика у снази и потиску са претходним летелицама. Касније, на обуци винуће се и преко звучног зида, што је, опет, неописив осећај моћи и доказ пилотске вештине.

У завршној години академије, месец дана боравка у техничкој радионици за „МиГ-21“. До детаља је проучио електронику авиона, уз ону исту знатижељу која га је као дечака пратила док је одгонетао тајне предајника и пријемника, изолатора и проводника...

Прославу рођендана у хотелу „Пула“ обележиће сусрет који ће усрећити будућег пилота. Весело друштво за једним, две девојке за другим столом. Један поглед, дискретан осмех, позив на плес... Весна, студенткиња Више економске, кћерка војног стоматолога, тиха, љупка, проциљива... Љубав на први поглед, у правом смислу речи.

Промоција у чин потпоручника јула 1986. године. У новембру ће он и Весна изговорити „да“ пред матичарем у Пули. Каква срећа!

■ У РАТНОЈ БУКТИЊИ

Прво место службовања – Бихаћ. Јединицу су популарно звали „Сорбона авијације“. Необично лоциран војни аеродром, веома захтевно слетање, много борбених летелица и пилотских асова. Уместо школских „Л 14“, на писти су „мигови“ у борбеној варијанти „Л 14“, моћни, наоружани.

Пуковник Борислав Пејић је строг командант који је поштовао млађе колеге, али захтевао максимално залагање. Одговорност се подразумевала. У старији тип двоседа, потпоручник Шишић није могао да се смести због своје висине. Рекао је то пуковнику, који се најпре обрече, а потом позвао Емира да му покаже „то чудо“. Отишли су до авиона, потпоручник је ставио кацигу и сео, док се пуковник трудио да затвори кабину. Није ишло. Тек онда је командант попустио.

За младог, успешног и шармантног пилота живот постаје бајка. У то време, Ричард Гир је мамио уздахе на филмском платну у улози пилота култног дела „Официр и џентлмен“, а наши летачи стицали све већу популарност. сасвим заслужено.

Радост Шишића улепшаће кћеркица Ада 28. октобра 1987. године. Млади родитељи уживали су у породичној срећи. Мали стан препун топлине.

Сваки дан на небу. Гађање ваздушних циљева. Топом, бомбама, невођеним, радарским, вођеним ракетама... Анализа вежбе. Као по правилу, из Емировог авиона се вади филм: све сами погоци! Захват и праћење циља, лансирање... За чисту десетку. Многу му је помогла пратећа љубав у професији – електроника. Радар, уређаји за навођење, електронска глава... Проучавао их је до сржи.

На половини спокојног сна почеће кошмар. Југославија пуца по националним шавовима. ЈНА покушава да одбрани оно што јој уставна обавеза налаже. Капетан Шишић, као и све његове колеге, верује да се још може потражити спас од најгорег.

Борбена дејства.

Дежурство седам дана, 24 сата.

Седми јануар 1992. године. Командир дежурне паре. Стиже сигнал. Полетање. Команда. Непозната летелица је без дозволе прешла „црвену линију“ успостављену званичним документом септембра претходне године и дубоко повредила наш ваздушни простор. Изнад планине Иванчице, између Вараждина и Загреба, две силуете хеликоптера. Са шест хиљада метара Шишић их уочава, обрушава се, испуштају рафале упозорења, али они настављају даље. Капетан им је дао шансу да слете... Следи команда да се циљ обори. Узима их на нишан, лансира ракете и тачка на радару се гаси. Задатак извршен. Професионално сасвим јасно, војнички разумљиво, поготово у рату. То је војникова судбина. За то се школује, обучава, у то верује. Свада на свету, у свим армијама, Наређење је закон!

■ ВРЕМЕ ПУНО МУКА

У анализи која ће уследити видело се да је цела командна процедура са наше стране поштована до детаља. Зашто су они полетели из Капошвара према Загребу на своју руку, нека остане на њиховој савети. Нити су имали дозволу, нити су се обратили Београду за евентуалну дозволу. Надобудни посматрачи Европске мисије криву су за свој удес.

Али догађај је узбуркао јавност. Савезни секретар за народну одбрану сутрадан подноси оставку. Капетан Шишић пише молбу да пређе у транспортну авијацију.

Рат траје...

Сунце је огрејало Шишиће када се 6. јуна 1992. родила још једна кћи – Ирена. Добра нада у време мука.

Таман се стишало једно, на сцену је ступило друго зло. Бомбардовање 1999. године посебно је тешко пало пилотима. На нашем небу су дивљали туђи борбени авиона. Било је их сто на једнога. Шта се ту могло? Много туге и горчине скупљало се годинама. Лоше се осећао, заправо све лошије. Лекари на ВМА му откривају тумор на желуцу. Почетак нове борбе, овај пут против опаке болести. Дуг и болан период лечења. Требало је, сем осталог, набављати лекове којих овде није било. Пут преко границе беше једини спас.

Девети мај 2001. године. Гранични прелаз код Хоргоша. Емир се осећа лоше, Весна би да пронађе речи налик утехи. Пасошка и царинска контрола као и много пута пре тога. Али, овај пут му наређују да паркира возило са стране и пође у канцеларију. Иза њега се спуштају решетке. Кроз њих је видео очај на Веснином лицу...

■ СУДИЈЕ И ТАМНИЦА

Хрватска је у међувремену постала чланице Интерпола и иницирала међународну потерницу. Тринаест месеци у будимпештанском затвору. Тешки и дуги дани. Неизвесност. Покојни премијер др Зоран Ђинђић успева да у договору с мађарским колегом Виктором Орбаном спречи изручење Хрватској. Али онда следи нови притисак, овај пут на Италију. Они издају нову потерницу и захтев за екстрадицију.

Услови у затвору су били сурови. Посета супруге један сат месечно. Разговор телефоном, кроз стакло, као на филму.

Италија. На римском аеродрому наш енергични конзул Зоран Матић. Емир ће добити подршку у наговештају дуге и тешке борбе за право, правду и слободу, најпосле.

Она тешка врата дуго ће остати затворена. Такозвани период адаптације. Припрема за суђење, тражење адвоката. Поред породице, увелико се ангажује наша амбасада, конзулат, убрзо потом Министарство правде, војнодипломатско представништво у Риму... Бране га врсни адвокати Августо Синагра и Фалво Дурсо. Осим високе професионалности, угледни стручњаци су и лично уверени у мајорову невиност. Али суд не признаје емоције. У тиму је и преводилац Бранка Ничија. Њу ангажује наша амбасада.

Првостепени суд 20. маја 2003. доноси скандалозну пресуду: доживотни затвор. На оштре примедбе одбране, судија саркастично каже: *Будите задовољни што је Италија уласком у Европску унију укинула смртну казну, јер бисте се нашли пред стрељачким стројем.*

У то време осетљива јавност Италије још је жалила жртве и сипала жуч на поступак америчких пилота који су пресекали сајлу жичаре у познатом скијалишту. Гондоле су се срушиле, туристи изгинули, пилоти остали непознати, а случај заташкан.

Девет месеци касније, Апелациони суд ће бити коректнији, сагледава чињенице, уважава оптуженог, слуша реч адвоката. Казна се смањује на 15 година затвора...

■ БОРБА ЗА СЛОБОДУ

Касациони суд само потврђује пресудну и она постаје извршна. Затворски дани теку. Учење италијанског језика му одвлачи пажњу од тешких мисли. Окружен је тешким криминалцима. Тај блок је намењен људима који су починили најтежа кривична дела. Човеку сазданом од толико врлина немогуће је да се привикне. То никада не може бити његов свет. Патња је свеприсутна и то његово здравље трпи. Осећа тешке болове, потиштен је, исцрпљен до краја. Упућују га на операцију и краће лечење. Болница и затвор у исто време.

У Србији се води битка, али средства и маневарски простор нису превелики. Министар правде Владан Батић успева преко италијанског колеге Кастелија да му обезбеди лаки затворски третман.

Емир је премештен у други блок, где се пружају могућности за рад, учење, рекреацију... Спас налази међу страницама књига. У свакој Весниној торби био је нови нарамак литературе. Затвореници са симпатијама гледају новог „колегу“. Био им је необичан по свему. Сви

су му говорили како му тамо није место, али...

У затвору је чудан режим. Нема обавезног кућног реда, устајања, постројавања, не постоји повечерје... ако се не латиш посла време ужасно споро пролази. Храна је танка, али Емир добија могућност да је сам себи припрема. Сваке недеље десет минута телефонског разговора с најближима. Пријављује се за курс ТВ механичара. Најпре пријемни. Шема, лемилнице, инструменти... Говорили су му: тешко да ћеш добити тако леп посао, ти си странац. Чекање резултата конкурса прекраћује надзорник који му нуди место електричара у објекту. Опет тестирање, осигурачи, прекидачи, склопке... Положио је и добио посао.

У италијанским новинама чита изјаву пловника пилота који, коментаришући његов случај, тврди како би поступио као и он. То је наређење! Кривица? Ни случајно!

Током посета види како време одмиче, а деца расту. Тешко му је пало када је старија кћи прославила 18. рођендан.

Требало је очувати менталну и физичку снагу. Рад, читање, учење језика... Научио је италијански, обновио енглески и руски. На ред је дошао јапански, који га је одувек привлачио. Одбојка је пилотски спорт, веома популаран међу Италијанима. Када му је наш прослављени репрезентативац Вања Грбић послао две лопте са аутограмом, осетио је велику радост. Сваке године проглашаван је за најбољег играча, а његова екипа освајала је титулу првака затвора у коме је смештено две хиљаде људи.

Велика, дуга и упорна битка за Емиров долазак у Србију билила се крају. Министар Радим Љвајић се много ангажовао, остали чланови Владе такође. Тридесетог октобра 2006. године мала делегација наше амбасаде дошла му је у посету. Пружили су папир на коме је писало да ће остатак казне служити у Србији. Каква радост!

Четири дана после, срдечно се поздравио са нашим амбасадором Николом Лекићем, адвокатима, колегама из војнодипломатског представништва у Риму и у пратњи полицијца сео у авион ЈАТ-а.

Затвор у Сремској Митровици нема комфор као у Риму. Зна се ред, строј, рад... Али, око тебе су наши. Ту су и посете не само породице већ и пријатеља, класића, комшија... Оца и сестре видео је после седам година. Из Италије стиже још једна добра вест: одобрено му је скраћење казне за три године. Па то више није 15 већ 12 година затвора. По нашем Закону, након половине казне стиче право да поднесе молбу за условно пуштање на слободу...

Недавно је Београд преплављива радост звана „Евросонг“ и сва лепота у пратњи светковине. У исто време на једном сплаву испод Бранковог моста стекло се много добре песме и сјајне атмосфере. Удружење војних и цивилних пилота организовало је фешту за памћење. Стигли су бивши и садашњи министри правде Владан Батић и Радим Љвајић, министар одбране Драган Шутановац, начелник Генералштаба ВС генерал-потпуковник Здравко Понош, командант Ваздухопловства и ПВО генерал-мајор Драган Катанић... Дошли су да поздраве мајора Емира Шишића и обележе његов повратак на слободу. Уз породицу, класиће, колеге, пријатеље... Било је незаборавно.

Живот тече даље, здравље је за сада добро, вели Емир који се озбиљно припрема за нови посао. Супруга Весна је запослена у Војсци Србије, старија ћерка Ада завршава другу годину пејзажне архитектуре на Пољопривредном факултету, а њена сестра Ирена прву годину средње графичке школе.

Пилотска каријера је завршена, али мајор креће на лет у нови живот. ■

Бранко КОПУНОВИЋ